

ADANA'DA ALBASMASI İNANIŞI VE GELENEKSEL UYGULAMALAR

Belief About Puerperal Fever and Traditional Practices In Adana

Emine Bakır¹, Halide İnci², Sultan Alan³, Şule Gökyıldız⁴, Elif Elmas¹¹ Master in Science, Çukurova University Balcalı Hospital² MSc Student, Çukurova University Adana Health High School, Dept. Of Midwife³ Assist. Prof. Dr., Çukurova University Adana Health High School, Dept. Of Midwife⁴ Academic Staff Dr., Çukurova University, Adana Health High School, Dept. Of Midwife

ÖZET

ABSTRACT

Gebelik, doğum ve doğum sonu dönem hemen her kültürde mutlu bir olay olarak kabul edilmekte ve fizyolojik, psikolojik ve sosyo-kültürel bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir toplumun gelenek ve kültürü insanların hemen her konudaki inanış, tutum ve davranışlarını etkilemektedir. Bütün bunlar kişilerin yaşam şekillerini biçimlendirmekte ve dolayısı ile sağlık koşullarını etkileyebilmektedir.

Ülkemizde özellikle doğumdan sonraki kırk gün içerisinde anneyi albasması, sütünün kaçmaması ya da bol olması, uykunun bol olması için çeşitli inanç, davranışlar ve büyüsel pratikler uygulanmaktadır. Sıklıkla karşılaşılan uygulamalardan biri de albasması inanişi için yapılan uygulamalardır.

Bu çalışma ile doğum yapmış olan lohusaların ve yakınlarının albasması konusundaki bilgi, tutum, davranış ve inanışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda, kadınların yarısından fazlası albasmasını bildiklerini, yaklaşık yarısı inanmadığını belirtmiş, ancak daha derinlemesine sorgulandığında katılımcıların tamamının albasmasından korunmaya yönelik bir uygulama yaptığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Lohusalık; Albasması; Geleneksel Uygulamalar

Pregnancy, labor and postpartum period are a psychological and socio-cultural phenomenon which is regarded as a happy event in almost every culture. Traditions and culture of a society have effects on beliefs, attitudes and behaviors of individuals in almost every aspect of life. All of these shape their life styles and thus affect the health conditions.

Some magical practices and belief behaviors such as trying to protect the mother from puerperal fever and ceasing to produce milk or abounding and helping babies to sleep better have been performed in our country especially in the first 40 days after delivery. One of the most frequently encountered practices is the one aiming to avoid puerperal fever.

This study aims to identify the knowledge, attitudes and behaviors of newly delivered mothers and their relatives regarding puerperal fever.

The results show that more than half of the women know about puerperal fever while nearly half of them do not believe it. More in depth analysis revealed that all of the participants used practices in order to avoid puerperal fever.

Keywords: Puerperium; Puerperal fever; Traditional practice

GİRİŞ

Doğum ve Albasması İnanışı

Doğum kadın yaşamında fizyolojik bir olay olmasının yanı sıra toplumun sosyal ve kültürel özellikleri ile şekillenmektedir¹. Çeşitli sosyo-kültürel yapılarda değişiklik gösteren lohusalık süresi kırk günlük (altı hafta) zamanı kapsamaktadır. Bu sürede bebeğin ve annenin çeşitli hastalıklara yakalanma olasılığı diğer zamanlardan daha fazladır. Tamamen biyolojik etkenlerle açıklanan bu hastalıklar, geleneksel toplumlarda birtakım olağanüstü varlıklara ve sebeplere bağlanmaktadır. Bu süre içerisinde kadın kirli ve çeşitli tehlikelere karşı çok hassas kabul edilmektedir. Bu bakımdan, ilk hafta ve aylarda anne ve bebeğin temizliği ve bakımı için birtakım büyüsel işlemler yapılmaktadır. Bunlar anne ve bebeği hastalıklardan ve tehlikelerden korumak amacı ve düşüncesiyle uygulanan önlemler niteliğindedir².

Türkiye coğrafi konumu sebebiyle, folklor açısından birçok farklı kültürün bir araya gelip farklı sentezlerin oluştuğu bir ülkedir. Sosyal etkileşim süreci içinde o toplumun bireyleri tarafından oluşturulan kültürel normlar insan davranışlarının önemli bir belirleyicisidir. Sağlık ve hastalık da kültürel yapı içinde şekillenen ve kültürden kültüre değişebilen kavramlardır³. Ülkemizde özellikle doğumdan sonraki kırk gün içerisinde anneye albasması, sütünün kaçmaması ya da bol olması, çocuğu kırk basması, uykunun bol olması için çeşitli dinsel ve büyüsel pratikler uygulanmaktadır. Bu uygulamalardan biri de albasması inanişi için yapılan uygulamalardır^{4,5}.

Lokman Hekim Journal 2011; 1 (1): 13-18

Received: 09.12.2010; Accepted: 23.12.2010

Correspondence Author: Sultan Alan - Çukurova University Adana Health High School, Dept. Of Midwife, Adana-Türkiye

tasalan@cu.edu.tr

Halk kültüründe birtakım olağanüstü halleriyle insanların yaşamında etkileri olduğu düşünülen esrarengiz yaratıkların varlığına inanılmaktadır. Halk inanmaları bilimin ve teknolojinin sunduğu tüm akla uygun açıklamalara ve çözümlere rağmen geçerliliğini, inanma durumunu korumaktadır.

Kuşaktan kuşağa aktarılan inanmalardan biri de alkarısı-albasması inanmasıdır⁴. Bu inanma, Anadolu'nun kimi bölgelerinde, yeni doğum yapmış lohusa kadınlara görünen, onların korkmasına, hasta olmasına, hatta ölmesine neden olan kötü bir cin olarak ifade edilmektedir. Bu cinin yeni doğmuş bebeklere de zarar verdiğine inanılmaktadır. Bu cin "alkarısı", meydana gelen durum ise "albasması" olarak adlandırılmaktadır. Eski Türklerden günümüze kadar "alkarısı, albastı, albis, almıs" adlarıyla lohusaya musallat olduğuna inanılan bu kötü ruh Adana'da "albasması, alkarısı, goncalas, cangoloz" adlarıyla anılmaktadır. Tufanbeyli'de albasmasına "goncalıs" denilmektedir².

Türkiye'nin değişik bölgelerinde, yörelerinde bu inanışla karşılaşmaktadır. Bu kötü ruh hakkında bütün Türk topluluklarında benzer inanmaların olduğuna rastlanmaktadır. Bunlara göre yalnız kalan lohusanın yanına peri kızları gelerek ciğerlerini alıp gittikleri ve bu suretle lohusayı albastığı, bu ruhun lohusanın ciğerini alıp suya bıraktığı için lohusanın öldüğüne inanılmaktadır.

İnanışlara göre alkarısı tüfek sesinden, ocaklı adamlardan, demirden ve kırmızı renkten korkmaktadır. Lohusayı korumak için kırmızı şeker götürülür ve yatakta iken başına kırmızı kurdeleli altın takılır^{5,6}.

Bu çalışmada doğum yapmış olan lohusalardan ve yakınlarının albasması konusundaki bilgi, tutum, davranış ve inanışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Ana Bilim Dalı Doğum Servisi, Adana Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi'nde Şubat 2009 tarihinde yapılmıştır. Çalışmanın verileri literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanan, açık uçlu 8 sorudan oluşan değerlendirme formu kullanılarak, 94 kadın ve yakını ile yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. Araştırmaya katılan kadınların 63'ü lohusa, 31'i ise lohusa yakınıdır. Örneklem seçiminde; ölü doğum yapmış olan (4 kadın), araştırmaya katılmayı reddeden (20 kadın), doğum sonu ilk 4 saatte olan (17 kadın), bebeği başka bir serviste gözlem altına bulunan (1 kadın) kadınlar araştırma dışı bırakılmıştır. Toplanan veriler SPSS 11.5 (Statistical Program for Social Sciences) ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan kadınların 63'ü (%67) lohusa iken 31'i (%33) lohusanın yakınıdır. Araştırmaya katılan lohusa kadınların yaş ortalaması 28.1 (17-37), yakınlarının yaş ortalaması 39.4 (20-60) tür. Kadınların 20'si (%21,3) okuryazar değilken, 49'u (%52,1) ilköğretim, 14'ü (%14,9) lise ve üstü ve 11'i (%11,7) sadece okuryazar idi.

Çalışmaya katılan 35 (%37,2) kadın albasmalarını duymadığını ve inanmadığını ifade ederken; albasmasından haberdar olduğunu söyleyen 59 (%62,8) kadından 44'ü (%46,8) albasmasına inanmadığını, 15'i (%16) ise inandığını belirtmiştir. *Tablo 1*'de araştırmaya katılan kadınların albasmasından haberdar olma ve inanma durumlarına ilişkin bulgular verilmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların albasmalarını nasıl tanımladıkları sorulduğunda; katılımcıların 44'ü (%46,8) "neye benzediğini tanımlayamadıklarını" ifade etmiş, 24'ü (%25,5) "korku-rüya", 7'si (%7,4) "ağırlık basması", 7'si (%7,4) "cin-şeytan", 4'ü (%4,3) "görünmeyen-bilinmeyen", 3'ü (%3,2) "sevilen kişinin kılığında giren", 3'ü (%3,2) "metal-kırmızı" gibi tanımlar yapmış, 2'si ise (%2,1) ise "adını andıklarında başlarına geleceği" düşüncesinden dolayı cevap vermemiştir (*Tablo 2*).

Tablo 1. Araştırmaya katılan kadınların albasmasından haberdar olma ve inanma durumlarına ilişkin bulgular dağılımı (n=94)

n (%)	Albasmasına inanma		TOPLAM
	Hayır	Evet	
Hayır	35 (37,2)	0	35 (37,2)
Evet	15 (16,0)	44 (46,8)	59 (62,8)
TOPLAM	50 (53,2)	44 (46,8)	94 (100,0)

Tablo 2. Araştırmaya katılan kadınların albasmalarını nasıl tanımladıklarına ilişkin bulguların dağılımı (n=94)

Albasmalarını nasıl tanımladığı	n (%)
Neye benzediğini tanımlayamıyor	44 (46,8)
Ağırlık basması	7 (7,4)
Cin-Şeytan	7 (7,4)
Korku-Rüya	24 (25,5)
Metal-Kırmızı	3 (3,2)
Görünmeyen-Bilinmeyen	4 (4,3)
Sevilen kişinin kılığında giren	3 (3,2)
Adını andıklarında başlarına geleceğini düşünenler	2 (2,1)
TOPLAM	94 (100,0)

Tablo 3. Araştırmaya katılan kadınların albasmasından korunmak için aldıkları önlemlere ilişkin bulgular dağılımı (n=94)

Albasması için alınan önlemler	n (%)
Kırmızı örtü kullanmak	39 (41,5)
Yanında metal parçası bulundurma	24 (25,5)
Dini araç gereç bulundurma	18 (19,1)
Lohusa kadını yalnız bırakmama	11 (11,7)
Diğer	21 (22,3)
TOPLAM	94 (100,0)

Tablo 4. Araştırmaya katılan kadınların albasmasına verdikleri diğer adlara ilişkin bulgular dağılımı (n=94)

Albasmasının diğer adları	n (%)
Alkarısı	2 (2,1)
Kırk Basması - Yedi basması	2 (2,1)
Kapuz	1 (1,1)
Albasması	89 (94,7)
TOPLAM	94 (100,0)

Duvarcı ve Şimşek'in yaptığı çalışmada albasmasına verilen adlar ile çalışmamızda saptanan adlar benzerlik göstermekle birlikte, çalışmamızda kadınlardan biri albasmasını diğer bir isimlerden farklı olarak "kapuz" olarak adlandırmıştır. Bu adlandırma yapılan diğer çalışmalar ile benzerlik göstermemektedir.

Adana Yöresinde Albasması ile İlgili İnanışlar

Alkarısı; kâbus, cin, korkunç bir şey, ağırlık, şeytan, ruh, gizli bir güç, ateşli bir hastalık, görünmeyen kötü güçlerden birisi olarak tanımlanmaktadır. Uyku sırasında alkarısının lohusanın üstüne çökmesi, göğsüne oturmasıyla kadının nefes alamadığı ya da bağırıp çağırdığı halde sesini hiç kimseye duyuramadığı belirtilmektedir. Bu sırada lohusanın kalkmak isteyip kalkamadığı; uyanmak isteyip uyanamadığı ve bağırarak istediği halde bağıramadığı ifade edilmektedir. Alkarısının lohusanın ağzını dilini bağladığına inanılmaktadır. Alkarısının amacının çocuğu veya anneyi öldürmek olduğu, bunun için de yalnız bırakılan lohusaya ve çocuğa musallat olduğu söylenmektedir. Genelde ateşli bir hastalık ve kâbus görme ile ter içinde uyanma olarak da tanımlanmaktadır⁵. Alkarısının yalnız bırakılan, kırklı lohusa kadınlara ve çocuklarına zarar vermekten hoşlandığına inanılmaktadır⁶.

Albasması lohusa kadının kâbusu olarak da nitelendirilmektedir⁶. Kırkı çıkmamış bebeğin yanına adetli bir kadının gelmesi ve bebeğe bakması durumunda bebeği de albasacağına, vücudunun göz göz yara olacağına inanılmaktadır. Albasmasına ilacın fayda etmediği düşünülmektedir⁹. Alkarısının ahır, samanlık, viraneler, nehir kenarları, çeşme ve kaynak başlarında bulunduğu ve atlarla, lohusa kadın ve çocuklarına musallat olduğuna inanılmaktadır. Çukurova'da bu konuda çeşitli efsanelere rastlanmaktadır⁵.

Resim 1. Albasması imgesi (Dr. Selim Kadioğlu kompozisyonu)

Araştırmaya katılan kadınların albasmasına yönelik aldıkları önlemlere bakıldığında; 39'u (%41,5) kırmızı örtü kullanma, 24'ü (% 25,5) yanlarında bir metal parçası bulundurma, 21'i (% 22,3) diğer, 18'i (%19,1) inançla ilgili araç gereç bulundurma ve 11'i (% 11,7) lohusa kadını yalnız bırakmama gibi önlemler aldıkları saptanmıştır (Tablo 3).

Kadınların 89'u (% 94,7) albasması, 2'si (% 2,1) alkarısı, 2'si (%2,1) kırk basması-yedi basması, 1'i de (%1,1) kapuz olarak adlandırdıklarını ifade etmişlerdir. Tablo 4'te araştırmaya katılan kadınların albasmasına yönelik verilen diğer adlar sıralanmıştır.

TARTIŞMA

Albasmasına Verilen İsimler

Duvarcı'nın⁷ 2005'te yaptığı çalışmada bu durumun; "al, alkarısı, alanası, alkızı, albasması, alavradı, alacama, albis, almış" gibi adlarla anıldığı ve hemen hemen bütün Türk dünyasında görülen olağanüstü varlıklardan biri olduğu belirtilmiştir. Şimşek'in⁸ çalışmasında adı; "alkarısı albastı, al, albis, albis, almış, almış" gibi isimlerle anıldığı saptanmıştır.

Çalışmamızda araştırmaya katılan kadınların eğitim durumları ile albasmasına inanma arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$). Bu sonuç ülkemizde eğitim durumu ne olursa olsun geleneksel uygulamaların yapıldığını ve inanılsa da inanılmasa da bu uygulamalarla ilgili davranışların sergilendiği görülmektedir.

Teke¹⁰ 2005'te Osmaniye'de yaptığı çalışmada albasmasını, "simsiyaha benzer, daha çok lohusa uykudayken gelir" diye tarif etmiştir. Akça'nın¹¹ 2009'da Ergani'de yaptığı çalışmada albasması; anne veya çocuğa gece cin ve ruhani varlıkların musallat olması, onları sıkıntıya sokup korkutması şeklinde tarif edilmiştir. Güzelbey¹² 1982'de yaptığı çalışmada alkarısının kızıl saçlı iri yarı bir kadın olarak nitelendirildiğini saptamıştır.

Albasmasının neye benzediği sorusuna verilen cevaplara bakıldığında Akça'nın çalışmasında cin veya şeytana benzetilmekleyen, çalışmamızda cin-şeytana benzetme oranı %7,4 ile daha az olarak saptanmıştır (*Resim 1*). Teke'nin yaptığı çalışmada simsiyah bir şeye benzetilmekleyen çalışmamızda ise korku-rüya olarak tariflenmiş olup bu betimleme %25,5 ile ilk sıradadır. Güzelbey'in çalışmasında kızıl saçlı iri bir kadına benzetilmekte ve çalışmamızın verileri ile bir benzerlik göstermemektedir. Çalışmamızda dikkat çeken diğer bir nokta kadınların %46,8'i (n=44) albasmasının neye benzediğini tanımlayamadıklarını ifade etmiş olmalarıdır. İnanmayan sayısı %53,2 olduğu halde kadınların tamamının korunmaya yönelik olarak herhangi bir önlem aldıkları belirlenmiştir.

Albasmasına Karşı Alınan Tedbirler

Doğumdan sonra çeşitli şekillerde albasmısından korunma önlemlerine başvurulmaktadır. Bu yöntemler genel olarak Anadolu'nun her yerinde birbirine benzerlik göstermektedir. Bu yöntemlerden sıklıkla karşılaşılanlar şöyle sıralanabilir: Lohusa kadının cin çarpmasını diye kapı eşliğine oturtulmaması, yatağının altına kuru soğana iğne batırılıp konulması, başucunda ya da yastığının altında küçük ayna ve bıçak veya Kur'an-ı Kerim bulundurulması, yattığı odanın kapı eşliğine süpürge ve demir, paspasın altına kebab şişesi konulması gibi davranışlar sergilenmektedir.

Bebeğe albasmaması için yastığının altına ayna, makas, Kur'an-ı Kerim ve bunların yanı sıra tarak konulmaktadır. Kırklı bebek ve lohusa albasmaması için yalnız bırakılmamaktadır. Yalnız kalacaklarsa lohusanın eşinin gömleği başucuna asılarak korunabileceğine inanılmaktadır⁹. Giresun, Kırşehir ve Bulgaristan/Varna Sancağı köylerinde de lohusa ve çocuğun yattığı yerde erkek eşyası bulundurulursa "alkarısı"nın korkacağı ve gelmeyeceği düşünülmektedir⁵.

Lohusaya kırkı çıkana kadar soğuk su içirilmemesi, kırmızı yağlık bağlanması, çocuğun üzerine kırmızı örtü örtülmesi, kırmızı yorgan kullanımı da gözlenen diğer uygulamalardır. Lohusa yatağının çevresinde yeşil yapraklı dal, kuru soğan, portakal gibi birtakım nesnelere bulundurulmaktadır.

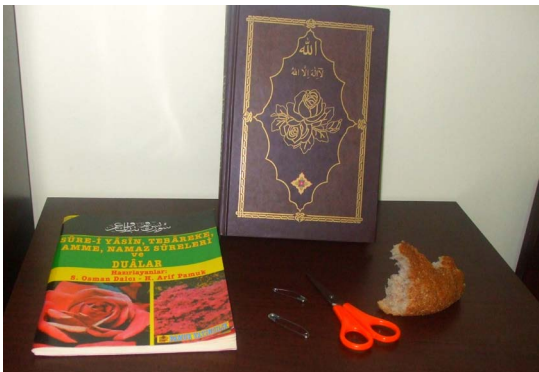
Osmaniye'de gece de tüm lambalar açık bırakılarak alkarısının o evde gecenin olmadığına inanmasını sağlamaya yönelik davranış sergilenmektedir. Feke yöresinde kadının kırkı çıkana kadar evde ağzı açık bir kaptaki su bulundurulmamaktadır. Böylece "alkarısı"nın o bölgeye yaklaşmayacağına inanılmaktadır. Lohusa kadının cenazeye, ölü evine ve ekmek yapılan yere gitmesi engellenmektedir.

Tekirdağ'da lohusanın odasının kapısına nal, şeytan girmemesi için yatağının başucuna da Kuran-ı Kerim, ekmek, süpürge teli, nazarlık konulmaktadır (*Resim 2*). Lohusa kırk gün dışarıya çıkarılmamaktadır. Albasmasını önlemek için; anne ve bebeğin yatağının etrafına ip sarılmakta, çocuğun kundağının içine nazarlık (mavi boncuk), tavuğun çatal kemiği, deniz midyesi kabuğu, çatal iğne ve kırmızı bez parçası konularak 40 gün süreyle bekletilmektedir. Ayrıca, kapıya al bağlama veya dikenli çalı asma, ocaklığın bir eşyasını odada bulundurma gibi davranışlar uygulanmaktadır^{9,11,12}.

Gölbaşı ve Eğri¹¹'nin 2010'da yaptıkları çalışmada kadınların doğum sonu dönemde yaptıkları geleneksel uygulamalara bakıldığında %88'inin lohusa kadını albasmısından korumaya yönelik herhangi bir uygulama yapıldığı saptanmıştır. Bizim çalışmamızda kadınların tamamının albasmasına yönelik bir önlem alma davranışı gösterdikleri yani kadınların %53,2'sinin albasmasına inanmadıklarını ifade etmelerine rağmen herhangi bir önlem aldıkları belirlenmiştir. Bu durum ülkemizde geleneksel uygulamalara ne kadar önem verildiğinin bir göstergesidir.

Gölbaşı ve Eğri'nin¹ çalışmasında geçen doğum sonu dönemde albasmasına uğradığı düşünülen kadınların rahatsızlıklarının geçmesi için alınan önlemlere bakıldığında; %81'inin dua okuduğunu, %48,2'sinin kırk banyosu yaptığını ve %35,1'inin hocaya okutma davranışı gösterdiğini saptamıştır. Kalafat'ın¹³ 1995'te Şemdinli kasabasında yaptığı çalışmada, alkarısından korunmak için; lohusa kadına okunmuş bir bardak su içerildiği tespit edilmiştir.

İnanç ve arkadaşlarının¹⁴ 1971'de Gümüşhane'nin Şiran köylerinde yaptıkları çalışmada; lohusa kadının yalnız bırakılmaması, ıssız bir mekânda, tek başına hiçbir yere gönderilmemesi albasması için alınan önlemlerin başında gelmektedir. Karakaş¹⁵ 2005'te Feke yöresinde yaptığı çalışmada; lohusa kadının kırkı çıkana kadar evde ağzı

Resim 2. Albasmısından korunmak için bebeğin yastığının altına konan objeler

açık bir kaptan su bulundurulmazsa al basmayacağı inancının olduğunu tespit etmiştir. Lohusa kadının cenazeye, ölü evine ve ekme yapılan yere gitmemesi, evde ışığın gece boyunca açık bırakılması albasması için alınan önlemlerin başında gelmektedir.

Uslu¹⁶ 2004'te Darende'de yaptığı çalışmada; doğum yapmış lohusa bir kadın veya çocuğun albasması için üzerlerine kırmızı örtü örtülmesi, çocuğun kundağının içine nazarlık, (mavi boncuk), tavuğun çatal kemiği, deniz midyesi kabuğu, çatal iğne ve kırmızı bez parçası konulması ve 40 gün süreyle bekletilmesi gibi önlemler alındığını tespit etmiştir. Savur'un² 2010'da yaptığı çalışmada albasmasını önlemek için lohusaların kırmızı örtü örtükleri tespit edilmiştir.

Kaya'nın¹⁷ 1968'de yaptığı çalışmada albasmasını önlemek için lohusaya kırmızı giydirilmediği, siyah veya mavi giydirildiği saptanmıştır. Çalışmamızda albasması için alınan önlemlerin başında kırmızı örtü örtmek (%41,5) yer almakta (Resim 3) ve Uslu ve Savur'un çalışmasından çıkan veriler ile benzerlik göstermektedir. Kaya'nın yaptığı çalışmada ise siyah ve mavi örtmek alınan önlemler arasında yer almakta ve bizim çalışmamızdan alınan sonuçlar ile benzerlik göstermemektedir. İnanc ve ark¹⁴ yaptığı çalışmada alınan önlemler arasında bulunan "lohusayı yalnız bırakmama" daha yaygın iken bizim çalışmamızda en az (%11,7) alınan önlemler arasında yer almaktadır.

Çalışmamızda ve diğer çalışmalarda da görüldüğü gibi albasmasını önlemek için mutlaka bir veya birden fazla önlem alındığı görülmektedir.

Albastığı Düşünülen Lohusayı İyileştirmeye Yönelik Uygulamalar

Albasmasına uğrayan lohusayı iyileştirmek için uygulanan pratiklerin başında hocaya götürmek, üstüne dualar veya Kuran-ı Kerim okutmak, muska yazdırmak ya da hocanın okuduğu suyu kadına içirmek davranışları bulunmaktadır³.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Toplumun kültürel değerleri, tutum ve davranışları, inanç ve inanışları kişilerin yaşam biçimlerini belirlemede ve dolayısı ile sağlık koşullarını etkileyebilmektedirler. Geleneksel uygulamaların bazıları sağlığa zararlı (üç ezan vakti boyunca bebeğin emzirmemesi, kolostrum'un bebeğe verilmemesi vb), bazıları yararlı (kırk gün boyunca anne ve bebeği korumak için yapılan bakımlar, annenin yalnız bırakılmaması, beslenmesine özen gösterilmesi vb) iken bazıları da ne yarar ne de zarar (bebeğin sarılık olmaması için yanına sarı örtü konulması) sağlar niteliktedir. Ancak zarar vermeyen bu uygulamaların tedaviyi geciktirici etkisi olabileceği göz ardı edilmemeli ve bu konuda dikkatli olunmalıdır.

Kadın sağlığının korunması ve geliştirilmesinde ebeler/hemşirelerin önemli sorumlulukları vardır. Özellikle doğurganlıkla ilgili sorunların önlenmesinde gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde ebeler/hemşireler tarafından verilen bakım oldukça önemlidir. Ebe/hemşirelerin bu dönemlerde sundukları bakımın etkili ve gereksinime uygun olması için kadının içinde yaşadığı çevre ve bu çevrenin özellikleri ile bir bütün olarak ele alınması ve değerlendirilmesi önemli bir noktadır¹⁸. Temel hasta bakımı kaynaklarında "Bütüncül Bakım" olarak adlandırılan bu bakım felsefesinde kültürel faktörlerin bilinmesi ve kullanılması önemlidir^{19,20}. Albasmasına yönelik yapılan uygulamaların sağlık açısından doğrudan bir zarar vermediği, aksine kadının yalnız bırakılmaması ile sosyal destek sağlandığı görülmektedir. Sağlık hizmeti sunumundan önce hizmet sunulacak birey aile ve toplumun bu konudaki tutum davranış ve uygulamalarının bilinmesi birçok açıdan olduğu gibi hizmetin etkinliğinin artırılması açısından da önemlidir²¹. Sağlık çalışanları geleneksel uygulamalardan zararlı ve gecikmelere neden olanlar konusunda eğitim vermeli ve bireyleri uyarmalıdır. Yararlı geleneksel davranışları ise desteklemelidir.

Resim 3. Albasmasından korunmak için kırmızı örtü kullanılması

KAYNAKLAR

1. Gölbaşı Z., Eğri G., Doğum Sonu Dönemde Annenin Bakımına Yönelik Yapılan Geleneksel Uygulamalar. Cumhuriyet Tıp Derg. 2010; 32: 276-282.
2. Savur S., Adana İli Tufanbeyli İlçesi Halk Kültürü Araştırması, , Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2010.
3. Yılmaz M.A., Aladağ Halk Kültürü Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2005 .
4. Artun E., Halk Bilimi, Kitapevi Yayınları, 2005.
5. Başçetinçelik A., Adana Halk Kültüründe Albasması – Alkarası, Çukurova Üniversitesi. 2009.
6. Üzelgök Ö., Adana İli Kozan İlçesi Halk Kültürü Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi,Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2008.
7. Duvarcı A., Türklere Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar. Sayı 32: 125-144 bilig,Kış / 2005.
8. www.turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/sempozyum/semp_1/simsek.pdf Erişim Tarihi:02.12.2011
9. Özgen Z.N., Adana (Merkez) Halk Hekimliği Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi,Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2007.
10. Take, E., “Osmaniye’de Doğumla İlgili İnanç ve Uygulamalar”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
11. Akca G., Diyarbakır İli Ergani İlçesi Halk Kültürü Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi,Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, 2009
12. Güzelbey C.C., Gaziantep’te Doğum ve Çocuğa İlişkin Eski Töre ve İnançlar, TFA, 1981, II, KTB, MİFAD Yay:35, AÜ Basımevi, s.26-27. Ankara, 1982.
13. Kalafat, Y., Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, S.112, Genişletilmiş İkinci Baskı, (1995), Ankara.
14. İnanç T., “Şiran Köylerinde Doğumla İlgili Âdet ve İnanışlar”, Folklor Doğru, S.13, (1971), İstanbul.
15. Karakaş A., Feke Halk Kültürü Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi,Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı 2005.
16. Uslu, Ş “Darende ve Çevresinde Halk İnançları”, Milli Folklor, C.8, S.61, 2004.
17. Kaya Ş., Albasması, TFA, 11. cilt, Eylül 1968.
18. Taşkın, L., Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, Sistem Ofset Matbaacılık, sf 8-11, 2009.
19. Birol, L. Hemşirelik Süreci. Etki Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti., 8.Baskı, sf;18, 2005.
20. Lampe, LB. Caring Throughout the Lifespan. In: Fundamentals of Nursing. Ed. Ann Griffin. 7. Edition, Mosby Elsevier, sf 72, 2008.
21. Alan S ve ark. Kültürümüzde Yer Alan Geleneksel Sağlık Uygulamalarına İlişkin Bir Çalışma Ç.Ü.Sağlık Bil.Derg. 2009,25(1,2,3)137-147.